

ні чи інноваційні проекти.

Процес формування інвестиційних ресурсів підприємства базується на наступних принципах:

1. Здійснення обліку та аналізу перспектив розвитку інвестиційної діяльності підприємства.
2. Забезпечення оптимальної структури інвестиційних ресурсів для максимізації ефективності інвестування.
3. Забезпечення відповідності обсягів залучених інвестиційних ресурсів і сформованих інвестиційних потреб.
4. Сприяння мінімізації витрат по формуванню інвестиційних ресурсів.
5. Забезпечення найефективнішого використання інвестиційних ресурсів у процесі інвестиційної діяльності [4].

Висновки. Дослідження процесу виникнення та перерозподілу інвестиційних ресурсів дозволило зробити загальний висновок, що основними джерелами формування інвестиційних ресурсів на підприємстві є його власні заощадження та кошти вітчизняних і зовнішніх юридичних та фізичних осіб.

Література:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : учеб. курс / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2001 – 448 с.
2. Гайдуцький А.П. Підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора шляхом розширення бюджетної підтримки // А.П. Гадуцький. – Фінанси України.- 2005.- № 10.- С. 111-115.
3. Денисенко М. Проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму інвестування // Економіст – 2002 – № 10 – С. 46–51.
4. Мацибора Т.В. Проблеми поліпшення інвестиційного клімату в Україні // Т.В. Мацибора. - Економіка АПК. – 2003 – № 10 – С. 83–85.

УДК 338.43:334.7.009.12 (477)

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Резніченко Д.В., аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджено наукові підходи до визначення та класифікації факторів конкурентоспроможності, запропоновано власне його визначення та систематизовано фактори впливу на конкурентоспроможність аграрного сектора.

In the article investigated the scientific approaches to the definition and classification of factors of competitiveness, offered his own definition and systematized impacts on the competitiveness of the agricultural sector.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та лібералізації ринків в основі економічних відносин між країнами та галузями лежить, з одного боку, суперництво за перспективні ринки та залучення факторів виробництва, а з іншого - взаємовигідне співробітництво і партнерство з метою забезпечення конкурентоспроможності в глобальному масштабі. Ці, здавалося б, суперечливі, але, тим не менш, взаємодоповнюючі одна одну тенденції, що розглядаються як похідні конкурентних відносин між країнами і галузя-

ми, вимагають детального та багатостороннього дослідження. Перш за все, в силу того, що їх розвиток визначає сучасну відтворювальну структуру світової, національних і, багато в чому, галузевих економік. Процес глобалізації, який впливає, головним чином, на національні та галузеві ринки, веде до посилення конкуренції не тільки між окремими товарами та виробниками, але і між країнами та їх галузевими комплексами, пред'являючи і для перших, і для других все більш високі вимоги щодо рівня конкурентоспроможності. Не є винятком в цій ситуації й аграрний сектор економіки, як одна з провідних галузей народного господарства України.

Саме ці обставини та необхідність дослідження впливу факторів конкурентоспроможності як умов ефективності управління соціально-економічним розвитком аграрного сектора в глобалізованому середовищі. Ці обставини обумовили актуальність і мету статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню актуальних питань конкурентоспроможності аграрного сектора як з позицій внутрішнього ринку, так і в аспекті міжнародної конкуренції присвячено багато наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема А. Гайдуцького, М. Гельвановського, П. Саблука, О. Гудзинського, М. Маліка, О. Тридіда, В. Чернеги, А. Сміта, І. Фатхутдінова, Г. Азоєва, М. Портерата та ін. Однак, як свідчать результати аналізу наукової літератури, серед авторів не існує однозначної думки щодо факторів, які покладаються в основу конкурентоспроможності аграрного сектора. Крім того, науковцями використовуються принципово різні підходи до класифікації факторів конкурентоспроможності. А тому необхідні подальші дослідження системи факторів забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора як повноправного учасника міжнародних економічних відносин.

Постановка завдання. Метою статті є уточнення поняття фактора конкурентоспроможності та дослідження системи факторів, що впливають на конкурентоспроможність аграрного сектора в зовнішньоекономічному аспекті.

Виклад основного матеріалу дослідження. У більшості наукових праць вітчизняних авторів, присвячених дослідженню конкуренції, не дається чіткого визначення поняття «фактор конкурентоспроможності». Однак практично у всіх надано їх перелік або здійснено аналіз підходів до їх виділення.

З існуючих підходів до визначення поняття «фактор» в аспекті дослідження конкурентоспроможності найбільш повно його сутність, на нашу думку, відображають визначення: 1) «...джерело впливу на систему, що відбивається на значенні змінних моделі цієї системи» [2], 2) «...причина, рушійна сила будь-якого процесу, що визначає його характер чи окремі його риси» [1]. Перший підхід означає вплив фактора на стан тієї системи, по відношенню до якої він діє. Другий же розглядає фактор у контексті причинно-наслідкового зв'язку ланцюжка змін в системі, спричиненій його впливом. Виходячи з цих двох підходів, до факторів конкурентоспроможності аграрного сектора повинні пред'являтися дві основні вимоги - вирішальний вплив фактора на зміну стану конкурентоспроможності та його здатність бути стимулом і, одночасно, мотивом конкуренції, який визначає її характер.

Грунтуючись на здійснених теоретичних дослідженнях, вважаємо, що найбільш повним буде наступне визначення поняття фактора конкурентоспроможності: певна характеристика, причина і мотив, які визначають ступінь, характер і особливості участі об'єкта в конкурентних відносинах з іншими об'єктами і сприяють виявленню та використанню внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей його розвитку. Із запропонованого визначення випливає, що до факторів конкурентоспроможності аграрного сектора можна віднести фактори, які визначають ступінь, характер і особливості участі аграрного сектора в міжнародних конкурентних відносинах на ринку сільськогосподарської продукції, і сприяють виявленню та найефективнішому використанню внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей його розвитку.

На нашу думку, фактори конкурентоспроможності аграрного сектора можуть трансформуватись у його конкурентні переваги. У цьому випадку під конкурентними перевагами слід розуміти використовувані фактори конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора, які забезпечують його привабливість і конкурентоспроможність у порівнянні з іншими суб'єктами конкурентних відносин на міжнародному ринку.

Російські вчені В.Сальніков та Д.Галімов до найбільш значущих факторів, які впливають на конкурентоспроможність галузі в зовнішньоекономічному аспекті, відносять:

- позиціонування на світовому ринку, тобто ступінь експортної орієнтованості виробництва (частка експорту у випуску та її динаміка);
- позиціонування на внутрішньому ринку в порівнянні з іноземними конкурентами (частка імпорту готової продукції на ринку, її динаміка);
- досягнутий технологічний рівень галузі, що виражається в обсязі накопичених інвестицій і якісних характеристиках потужностей, а також прогрес в цій області (інтенсивність інвестиційної активності);
- рівень концентрації на ринках (наявність великих ефективних вітчизняних компаній), достатній для конкуренції зі світовими компаніями - лідерами у відповідних галузях;
- забезпеченість сировинною базою, розвиненість коопераційних зв'язків (кластери конкурентоспроможності), історична «прихильність» споживачів до виробників;
- масштаби тіньового сектора і рівень правозастосування [4].

І.М. Чемерис при дослідженні факторів, що впливають на конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, умовно поділяє їх на внутрішні (трудові ресурси, оборотні кошти, технологія виробництва, матеріально-технічна база, інформаційна база) та зовнішні (державне регулювання, науково-технічний прогрес, соціальні та екологічні фактори) [5].

Структуризуючи внутрішні і зовнішні фактори конкурентоспроможності, Піддубна Л.І. зазначає, що внутрішні фактори визначають стан функціонування економічної системи як ланцюг «вхід – трансформація – вихід». Тому автор здійснює їх класифікацію за ознаками, які враховують: види ресурсів, що використовуються; види виробничо-економічної діяльності в середині системи та види менеджменту як фактора виробництва. Всі зовнішні фактори автор розділяє на три групи: 1 – зовнішні фактори мезорівневої дії; 2 – зов-

нішні фактори макрорівневої дії; 3 –зовнішні фактори міжнародної дії [3].

Таким чином, систематизувавши наявні наукові підходи до визначення факторів, що впливають на конкурентоспроможність аграрного сектора, ми дійшли висновку, що на даний час не існує єдиного підходу до їх класифікації. Тому нами запропоновано відповідно до сегментів різного рівня конкурентоспроможності аграрного сектора фактори поділити на фактори макро- та мікрорівня (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні формування та фактори забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки

Рівень забезпечення конкурентоспроможності	Об'єкт (суб'єкт) конкурентоспроможності	Основні фактори забезпечення конкурентоспроможності
1. МІКРОРІВЕНЬ		
- на рівні виробництва	Ресурсний потенціал	Наявність та якість земельних ресурсів
		Забезпеченість та якість засобів виробництва та трудових ресурсів
		Селекційно-генетичний потенціал
	Виробничий процес	Використання у виробництві прогресивних технологій, інновацій
		Забезпечення гнучкості та адаптивності виробництва
		Використання сучасних підходів менеджменту (інтеграція в систему сучасних підходів маркетингу та логістики)
- на товарному рівні	Продукція (товари, роботи, послуги)	Якість продукції (товарів, робіт, послуг)
		Ціна продукції (товарів, робіт, послуг)
- на рівні підприємства	Товаровиробник (підприємство, організація, фірма)	Положення на ринку
		Маркетингова політика (збут та комунікації)
		Логістика обслуговування
2. МЕЗОРІВЕНЬ		
- на рівні галузі	Об'єднання підприємств, сектори, галузеві комплекси	Чинники виробництва
		Параметри попиту на продукцію
		Наявність постачальників ресурсів і учасників виробничої кооперації
		Стратегія підприємств у галузі та характер конкуренції між ними
		Державна політика в сфері аграрного сектора
- на рівні регіону	Регіон	Розвиток інфраструктури
		Ресурсний потенціал регіону
3. МАКРОРІВЕНЬ		
- на рівні національної економіки	Народне господарство в цілому	Ресурсний потенціал (фізичні, людські, фінансові, інформаційні ресурси та інфраструктура)
		Інноваційні та технологічні процеси
		Інвестиційна привабливість
- на рівні країни	Країна	Конкурентоспроможність економіки країни, її економічна безпека та ефективність
		Соціально-політичний клімат
		Інтегрованість у світову економіку
		Науково-технічний прогрес
		Конкурентний потенціал (ресурси, менеджмент, фінанси, кадри, маркетинг, логістика тощо)
Уряд держави		

При цьому до факторів конкурентоспроможності макрорівня нами віднесено: внутрішній потенціал країни, зовнішньоекономічні зв'язки, державне регулювання економіки, фінансова стабільність, розвиток інфраструктури, науково-технічний потенціал, забезпеченість трудовими ресурсами та фактори соціального впливу. Ця категорія факторів впливає на конкурентоспроможність національної економіки і країни в цілому на міжнародному рівні.

На мезорівні на конкурентоспроможність здійснюють вплив: інтенсивність росту галузі, кількість учасників ринку, місткість регіонального ринку та його структура, доля імпорту готової продукції (сировини, матеріалів), наявність суміжних та підтримуючих галузей та ступінь галузевої інтеграції. Ці фактори впливають на конкурентоспроможність регіону та галузі.

На відміну від факторів макро- та мезорівня, які можна віднести до факторів зовнішнього впливу, фактори мікрорівня належать до факторів внутрішнього середовища (організаційно-правова форма господарювання, техніко-економічний рівень виробництва, управлінські фактори, фінансово-економічний стан підприємства, виробничий потенціал підприємства, соціальні та маркетингові фактори).

Слід підкреслити, що формування системи забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора має враховувати ієрархію визначених рівнів та факторів її формування і забезпечення у всіх ланках національної господарської системи, починаючи з мікрорівня. Адже належну конкурентоспроможність в умовах поглиблення глобалізаційних процесів набуває країна, в національній економіці якої сформована «критична маса» конкурентоспроможних підприємств, здатних ефективно здійснювати свою діяльність в умовах нестійкого глобального середовища, керуючись власними економічними інтересами.

Аналізуючи фактори впливу, необхідно також враховувати, що фактори, незалежно від рівня їх виникнення та розвитку, можуть впливати на конкурентоспроможність аграрного сектора в зовнішньоекономічному аспекті як позитивно, так і негативно під впливом різноманітних умов зовнішнього і внутрішнього середовища.

Висновок. Таким чином, визначення факторів конкурентоспроможності аграрного сектора економіки є одним з первісних етапів розробки стратегії та системи забезпечення високого рівня конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції та суб'єктів, що її виробляють на світовому ринку, адже аналіз та систематизація факторів, які впливають на конкурентоспроможність, дозволить більш детально дослідити слабкі та сильні сторони вітчизняного аграрного сектора та розробити дієві заходи щодо покращання його конкурентних позицій.

Література:

1. Большой энциклопедический словарь / [Отв. ред. И. Лапина]. — М. : АСТ, 2003. — 1248 с.
2. Лопатников Л.И. Экономико-математический словарь / Л.И.Лопатников [5-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Дело, 2003. — 520 с.
3. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління : [монографія] / Л.І. Піддубна. — Х. : ІНЖЕК, 2007. — 368 с.

4. Сальников В.А. Конкурентоспособность отраслей российской промышленности – текущее состояние и перспективы [Электронный ресурс] / В.А. Сальников, Д.И. Галимов // Отрасли и межотраслевые комплексы. — Режим доступа : <http://www.ecfor.ru/pdf.php?id=2006/2/04>.

5. Чемерис І.М. Конкуренція і конкурентоспроможність аграрного виробництва в сучасних умовах [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://elibrary.nubip.edu.ua/5493/1/10cim.pdf>.

УДК: 658.152.011.4

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Скорнякова Ю.Б., викладач

Запорізький національний університет

У статті обґрунтована доцільність і відповідна методика оцінки кредитоспроможності інвестиційних проектів, що передбачають залучення позикового капіталу. Розглянуті позитиви застосування розробленої методики як для кредиторів, так і для інвесторів – ініціаторів проектів, що приймають рішення стосовно залучення позикових коштів.

The authors substantiate the expediency and the appropriate method of evaluation the creditworthiness of investment projects that involve loan capital. The positives of the using of developed methodology are considered for both creditors and for investors – the initiators of the projects, who reach decisions about borrowing.

Постановка проблеми. Життєвий цикл кожного інвестиційного проекту розпочинається з етапів планування та перспективного аналізу, від якості яких багато в чому залежить успішність реалізації проекту, якщо останній буде прийнятий до реалізації. Передусім, безумовно, йдеться про обґрунтування ефективності реалізації даного проекту для його повноцінних інвесторів, але в той же час, якщо у фінансуванні проекту беруть участь інші суб'єкти, актуалізується питання оцінки проекту з точки зору їх інтересів, які можуть відрізнятися від інтересів повноцінних інвесторів.

Будь-який інвестиційний проект, що передбачає залучення позикового капіталу, характеризується наявністю двох категорій учасників фінансування проекту, від рішення яких залежить прийняття даного проекту до реалізації, – повноцінних інвесторів та кредиторів. Таким чином, дослідження такого проекту має бути проведене не лише на відповідність інтересам повноцінних інвесторів, а й з позиції інтересів потенційних кредиторів. Методика ж дослідження інвестиційних проектів на відповідність інтересам кредиторів має ґрунтуватися на принципах участі останніх у фінансуванні проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційного або проектного кредитування, особливо що стосується організаційних аспектів, розглядаються в працях багатьох вітчизняних та іноземних науковців. Серед них праці таких фахівців як Г. Бірман, І.О. Бланк, Б.В. Губський, К.З. Зуллас, В.Д. Лагутін, І.В. Ліпсіц, М.І. Савлук, Т.В. Майорова, Я.С. Меркумов, А.А. Пересада, В. Шарп та інші.